

КАКВО Е НАИСТИНА ВАЖНО ДА ЗНАЕТЕ ЗА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

*Кристина Крумова
МП „Европейско управление“*

Предстои на българските граждани да участват за първи път в редовни избори за Европейския парламент, заедно с всички останали държави-членки на Европейския съюз. Това са седмите поредни преки избори в почти 57-годишната история на институцията.

Темата Европейски избори 2009 е актуална и за българските медии, поради много причини (проблемите с еврофондовете на фона финансовата криза; предстоящите национални парламентарни избори; и др.). Средствата за масова информация изнасят пред обществото редица факти и събития – от съкращаването на разходите на парламента, през това какви са критериите за добри български евродепутати, за избирателната активност в страните през годините и т.н.

Но какво наистина е важно да знае един българин, решил да упражни правото си на европейски гражданин на 7 юни?

Развитие

Замислен като инструмент за демократичен контрол и търсене на отговорност на останалите институции в Европейската общност с ограничени правомощия, парламентът постепенно развива своите функции и влияние в управлението на ЕС през годините.

От 1979 г. членовете на парламента се избират от гражданите на държавите-членки съгласно електоралната система, приета във всяка страната. Постепенно, с разширението на ЕС, с увеличаването на броя на депутатите и разбира се с въведените промени от първичното законодателство Парламентът освен контролни функции към Европейската комисия и Съвета на ЕС развива и своето участие във формирането на законодателството и бюджета в Съюза.

Активното изпълнение на контролните функции на ЕП спрямо ЕК, регламентирани в Римския договор, доказват все по-силното му влияние в процесите на ниво ЕС. Факт е, че съдбата на последните три комисии (Сантер, Проди и Барозу) е зависела именно от ЕП, с което той като институция засили своя авторитет. ЕП реализира надзор над ЕК много по-активно отколкото е предвидено с предварителния преглед на работната програма на Комисията например.

Договорът от Маастрихт и предшествващия го Единен европейски акт разширяват и законодателната роля на ЕП с „процедурата за сътрудничество” и тази „за съвместно вземане на решения”. Парламентът може да променя законодателството и да налага вето върху определени проекти. Договорите от Амстердам и Ница разширяват тези правомощия. Изследвания на експерти показват, че дори по-значителното участие на

ЕП да забавя в известна степен законодателния процес, то се компенсира от повишената ефективност от разширяването на гласуването с квалифицирано мнозинство на предложения от страна на Съвета на ЕС.

Според Договора за ЕС Парламентът може да назначава омбудсман, който да работи по оплакванията от действията на институциите. Приемат се сигнали от граждани, чиито интереси институцията защитава с идеята за двукамарна законодателна система, в която Съветът се застъпва за държавите. С правото си на инициатива Парламентът може да покани ЕК да предприеме действия във всяка област. Може да създава временни комисии, които да разследват нарушения или неправилно прилагане на законодателството на ЕС.

Без съгласието на ЕП не може да бъде приет бюджетът и мнозинство от 2/3 от депутатите може да отхвърли предложен бюджет. Вече има няколко такива случаи.

Критиките

Въпреки това развитие на институцията, системата на управление на ЕС търпи много критики, като основната от тях е т. нар. „дефицит на демокрация”. Според изследователи демокрацията съществува „само, ако съществува възможност за избор между конкуриращи се политики и политици и реален шанс за промяна в управлението”. И въпреки реформите през годините (като въвеждането на изборите за ЕП) експертите запазват скептицизма си.

Сред основните недостатъци на системата се посочва засилената изпълнителна власт и съответно намаленият национален парламентарен контрол, защото решенията в ЕС се вземат основно от ЕК и министрите в Съвета. Така се позволява игнориране на националните парламенти при решенията в Брюксел. Друга основна критика е, че и влиянието на ЕП остава слабо. Увеличените правомощия не могат да компенсират ниското ниво на парламентарен контрол, защото все пак Съветът доминира при гласуването на закони. Реално, не се случват европейски избори, защото се гласува по национални програми. За европейски вот се приемат референдумите, които наистина отразяват въпроси, свързани с европейските политики. Все още ЕС остава отдалечено понятие за мнозина, защото структурите и начинът на функциониране трудно се проумяват от гражданите. Отклонение на политиката е друга критика към демократичността на ЕС – много от решенията на европейските институции не се подкрепят от мнозинството гласоподаватели.

Но повечето от тези твърдения са спорни и много изследователи не ги подкрепят, като твърдят, че най-важният елемент от демократичната система са конкурентните избори, които се провеждат в ЕС.

Промяна в нагласата

Постепенно развитие се наблюдава и при самите депутати. В началото, в Парламентарната Асамблея са участвали представители от националните парламенти

на държавите-членки. Може би това е повлияло дълго време след това ЕП да се счита за „тренировъчна площадка“ на кадри, които след това активно се включват в националната политика или за подходящ завършек на политическата кариера на залазващи народни избраници. Постепенно това се променя и мнозинството от евродепутатите вече имат за цел да бъдат преизбрани или се насочват към развитие в друга европейска институция, а това предопределя и нагласата и мотивацията им за работа. Т. е. националното начало се измества от европейското. И въпреки че, за да си осигурят преизбиране те трябва да защитават интересите на националните партии, то от друга страна, за да си осигурят повишение в рамките на ЕП, то те трябва да защитават и интересите на парламентарните структури и ръководства по време на своя мандат. Откакто ЕП се избира пряко, институцията постоянно се стреми да повиши своята роля в процеса на създаване на законите на ЕС. Така законодателната политика на Общността според наблюдатели се развива ефективно за относително кратко време. Като водещо е демократичното начало на представителство на интересите на гласоподавателите.

Въпреки това евроизборите продължават да се считат за „вторични национални“. С това се оправдава и по-ниската избирателна активност, както и промяната във вота на гласоподавателите, които не гласуват за партията с потенциал да сформира правителство.

Договорът от Лисабон

Продължение на разширяването на правомощията на ЕП в процеса на вземане на решения в ЕС в области като вътрешни работи, селско стопанство и бюджет се предвижда от Договора от Лисабон. Той ще допринесе и за засилването на демократичната отчетност на ЕС.

Предвиждат се генерални реформи относно състава на ЕП – броят на европейските депутати няма да надхвърля 751 (заедно с председателя), а разпределението на местата между държавите ще се подчинява на принципа на постепенно намаляващата пропорционалност. Това означава, че депутатите от страните с най-голямо население ще представят по-голям брой граждани от тези от страните с по-малко население. Съгласно договора всяка държава-членка ще има не по-малко от 6 и не повече от 96 депутата.

Договорът от Лисабон признава и засилва също така ролята на националните парламенти, които допринасят значително за функционирането на Съюза, въпреки че не са сред неговите институции.

Резултатите от работата на ЕП

За периода 2004 -2009 Парламентът се включи в променянето на ЕС. Институцията даде зелена светлина на присъединяването на България и Румъния. Одобри Комисията Барозу след смяна на някои номинации. Подкрепи Лисабонския договор след неуспеха на Конституцията на ЕС. Подкрепи разширение на Евроната със Словения , Кипър,

Малта и Словакия. Шенгенската зона бе разширена с 9 нови държави членки. Климатичният пакет, приет от ЕП през декември 2008 г., ще улесни постигането на целите на ЕС до 2020 г. в областта на борбата с промените в климата: намаляване с 20% на емисиите на парникови газове, подобряване с 20% на енергийната ефективност и достигане на дял от 20% на възобновяемите енергийни източници.

Финансова рамка за 2007-2013 г. включва 4 млрд. евро повече за приоритетите на ЕП: външна политика, иновации, трансевропейски мрежи, защита на потребителите, структурни фондове и околна среда; 53 млрд. евро за 7-мата Рамкова програма за изследвания; 309 млн. евро за Европейския институт за иновации и технологии; 3,4 млрд. евро за Галилео, европейската сателитна навигационна система и 7 млрд. евро за образователни програми на ЕС.

"Директивата за услугите" – депутатите разискваха по решението, което позволи към края на 2009 г. държавите членки трябва да премахнат препятствията пред свободното движение на услугите и пред установяването на доставчици на услуги от други държави.

Бе прието новото законодателство на ЕС за химикалите. Парламентът даде ход на новите закони, изискващи регистрация на десетки хиляди химически вещества, изваждане от обръщение на опасни и токсични вещества и предоставяне на средства на учените да разработват техни безопасни заместители. Решението е особено важно с оглед здравето на хората и опазването на околната среда.

Приеха се нормативни актове, изискващи от транспортните фирми да компенсират пътниците в случаи на закъснения и отмяна на пътуването, освен това рекламите за цените на билети трябва да показват всички такси и данъци за пътниците.

ЕП прие таван на цените, които телефонните компании могат да поискат от ползващите мобилни телефони в чужбина. По-късно бе одобрена горна граница и за текстовите съобщения.

Бе приета забрана за канцерогенните вещества и ограничение за съдържанието на опасни вещества в детските играчки.

Одиторските фирми трябва да доказват своята независимост спрямо компаниите, които проверяват.

И нещо много важно – депутатите нееднократно отправиха предупреждения, че борбата срещу тероризма не трябва да бъде за сметка на гражданските свободи.

Какво предстои

На 16 юли 2009 г. ще започне първата сесия на новоизбрания състав на Европейския парламент. Очаква го мандат в сложна ситуация. Подобряването на рамката на финансовото регулиране в Европа ще бъде ключов въпрос за следващия мандат. Борбата с последиците от икономическата криза, ефектът от демографските промени и

запазването на европейския социален модел също са предизвикателства, с които новоизбраните членове на ЕП ще трябва да се заемат.

Изпълнението на пакета за борба с климатичните промени също няма да е лека задача. Едновременно с това ЕС трябва води преговори за действията на глобално ниво, които трябва да бъдат договорени в Копенхаген до края на 2009 г.

Предизвикателствата, свързани с външните работи, включват замяна на изтеклото споразумение за партньорство и сътрудничество с Русия, предотвратяване на евентуално прекъсване на доставките на газ от Русия през Украйна, премахване на нетарифните пречки пред търговията с Китай, търсене на решение на израело-палестинския конфликт и наблюдение на напредъка по отношение на споразуменията за асоцииране с Латинска Америка.

Разширението на ЕС може и да се забави, но няма да спре – Хърватия, Турция и Бившата югославска република Македония са официални кандидати. Сърбия, Черна гора и Косово също имат своите планове за присъединяване. Дебатът за тяхната готовност и евентуалното планиране на срокове за присъединяване ще бъдат основни задачи за Парламента.

Балансът между сигурност и защита от една страна, и личния живот и основните права, от друга страна, също ще бъдат важни предизвикателства. Членовете на ЕП, които ще бъдат избрани през юни 2009 г., ще участват в подготовката за следващата голяма реформа на ОСП, предвидена за 2013 г. Резултатите от нея ще зависят отчасти от очакваната битка между държавите членки за бюджета след 2013 г. и от други фактори като развитието на климатичната ситуация. Ако бъде ратифициран, Договорът от Лисабон ще даде правомощия на Европейския парламент за съвместно вземане на решения с министрите на селското стопанство в тази област.

***

А какво е важно за един българин? Фактът, че ЕП работи, за да защитава интересите му, да повиши стандарта му на живот и да отвори нови възможности пред него. Това би могло да случи в по-ясно, ако той гласува, за да защити собствените си интереси чрез реформиращата се и развиваща се система на управление на ЕС.

Използвана е информация от страниците www.europarl.europa.eu, www.europa.eu, www.dnevnik.bg, www.vesti.bg и от монографиите „Политическа система на ЕС” на Саймън Хикс и „Справочник за ЕС” на Дик Ленърд.